

לעלו נשמת
דינה ליבא בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
תנצב"ה

סקלה וטריה

סכום על דף היומי

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין
אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן
(שמעריש שיתקיים תורתו) שנאמר
{משלי ח} אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

בבא קמא טז

כתוב במשנה שרבעה על גבי כלים נחשב כקרן (תם), שאינו דרכה של בהמה לרבוץ בכך. להלן שלושה לישונות בדעת ר"א, האם מעמיד את המשנה בכלים גדולים בלבד, או אפילו קטנים, שיש צד לומד שנחשבים שלא כדרכה, ולכן נחשב כקרן.

1. אמר רבי אלעזר לא שנו אלא פכין גדולים, אבל פכין קטנים אורחיה הוא, והיינו תולדת דרגל, ולכן פטור ברשות הרבים וחייב נזק שלם ברשות הניזק.

לימא מסייע ליה-

להלן ברייתא שמובא בה שרביצה (למעך) נחשבת מועדת, ושונה ממשנתנו שכתוב שאינה מועדת לרבוץ, ומוכרח לחלק כמו ר"א דלעיל:

הבהמה מועדת להלך כדרכה, ולשבר, ולמעך את האדם ואת הבהמה ואת הכלים.

(דחיה) דלמא מן הצד ר"ל אין כוונת הברייתא למעך ע"י רביצה, אלא כשהיא מהלכת יש בצידיה כלים וממעכתן בינה לכותל, וזו הוא תולדת דרגל.

2. איכא דאמרי-

א"ר אלעזר לא תימא פכין גדולים הוא, דלאו אורחיה, אבל פכין קטנים, אורחיה הוא, אלא אפילו פכין קטנים נמי לאו אורחיה הוא.

(קושיה) מיתיבי ולמעך את האדם ואת הבהמה ואת הכלים? (תירוץ) אמר רבי אלעזר דלמא מן הצד.

3. איכא דרמי לה מירמא- תנן ולא לרבוץ.

(קושיה) והתניא ולמעך את האדם ואת הבהמה ואת הכלים.

(תירוץ) אמר רבי אלעזר לא קשיא: כאן בפכין גדולים, כאן בפכין קטנים.

[משנה] ברדלס

מאי ברדלס?

אמר רב יהודה נפרזא.

מאי נפרזא? אמר רב יוסף אפא.

להלן ברייתא שנאמר בה שיטות שמוסיפות עוד בעלי חיים לרשימת של המועדין:

מיתיבי רבי מאיר אומר אף הצבוע - ואמר רב יוסף צבוע זו אפא.

רבי אלעזר אומר אף הנחש.

(תירוץ) כאן ר"מ בצבוע זכר, כאן משנתנו בצבוע נקיבה.

רבי יוסף פירש שבין נקיבה ובין זכר נקראים 'אפא', משום שמשנתה לבריה אחרת, כמבואר בברייתא למטה:

דתניא צבוע זכר לאחר שבע שנים נעשה עטלף,

עטלף לאחר שבע שנים, נעשה ערפד.

ערפד לאחר ז' שנים, נעשה קימוש.

קימוש לאחר שבע שנים, נעשה חוח.

חוח לאחר שבע שנים, נעשה שד.

שדרו של אדם לאחר שבע שנים, נעשה נחש^מ. והני מילי דלא כרע במודים.

[עד כאן דף טז עמוד א]

אמר מר ר"מ אומר אף הצבוע.

רבי אלעזר אומר אף הנחש

(קושיה) והא אנו תנן ר' אלעזר^מ אומר בזמן שהן בני תרבות אינן מועדים והנחש מועד לעולם?

(תירוץ) תני נחש.

ב. רבי אלעזר משמיה דרב אמר כולה רבי טרפון היא-

רישא בחצר המיוחדת לפירות לאחד מהן והיינו רשות הניזק, ולזה ולזה לשורים

דהיינו רשות הרבים.

התירוץ הנ"ל אמר רב כהנא לפני דרב זביד, להלן יבואר פירכתו:

(קושיה) מי מצית מוקמת לה כולה כרבי טרפון?

הקתני: (1) השן מועדת לאכול את הראוי לה - ראוי לה כגון פירות וירקות, אין, שאין

ראוי לה^מ, כגון כסות וכלים, לא. ואי ר' טרפון האמר משונה קרן בחצר הניזק נזק

שלם משלם.

הגמרא מנסה להסביר באופן אחר, כדלהלן:

ג. רבנן היא -

וחסורי מחסרה והכי קתני חמשה תמים הן (נגיחה וכו') ואם הועדו חמשתן מועדין

והיינו החמשה מועדין הנזכרים במשנה, ולא שן רגל וכו', ושן ורגל מועדין מתחילתן והיכן

העדאתן? בחצר הניזק.

בפרק הבא המשנה מפרשת כל המועדין המופיעים כאן, ואחד מהם הוא השור ברשות

הניזק. לפי התירוץ הנ"ל, יוצא שה'מועדין' של משנתנו מתייחסים על החמשה תולדות

של קרן של מהרישא, אך הדין של חצר הניזק אינו בתוך המניין. ולכן הגמרא מקשה

שלא יתכן לפרש כך, כדלהלן:

(קושיה) מתקיף לה רבינא הא קתני לקמן 'שור המזיק ברשות הניזק כיצד', אי

אמרת בשלמא איירי בה, דהיינו שהוא מאחד מהמועדים המנויים, משום הכי קתני

כיצד, אלא אי אמרת לא איירי בה, מאי כיצד?

ד. רבינא-

חסורי מחסרה והכי קתני: חמשה תמים הן והחמשה המועדין הם: ואם הועדו

חמשתן מועדין, עד כאן המנין של חמשת המועדין. ועתה המשנה ממשיכה ומפרטת את

המועדין:

ושן ורגל מועדין מתחילתן,

וזהו שור המועד שאמרנו מקודם שהן מועדין,

ושור המזיק ברשות הניזק: מחלוקת ר' טרפון ורבנן. ולבסוף קתני 'האדם'.

עתה הגמרא מבארת את הסיפא של משנתנו:

ויש מועדים אחרים כיצא באלו: הזאב והארי והדוב והברדלס והנמר והנחש.

הגמרא מביא שמוכח מהברייתא, כפי הפירוש של רבינא:

תניא נמי הכי-

חמשה תמים הן, ואם הועדו חמשתן מועדין, ושן ורגל מועדין מתחילתן, וזהו שור

המועד, ושור המזיק ברשות הניזק: מחלוקת רבי טרפון ורבנן, ויש מועדין אחרים

כיוצא באלו הזאב והארי הדוב והנמר והברדלס והנחש.

איכא דרמו לה מירמא- ר"ל מדין הזאב והארי הקשו על הרישא של המשנה, ורבינא תירץ

כדלעיל:

תנן חמשה תמים וחמשה מועדים, ותו ליכא.

(קושיה) והאיכא הזאב הארי והדוב והנמר והברדלס והנחש.

(תירוץ) ומשני אמר רבינא - חסורי מחסרה והכי קתני:

חמשה תמים הן, ואם הועדו חמשתן מועדין, ושן ורגל מועדין מתחילתן, וזהו שור

המועד, ושור המזיק ברשות הניזק: מחלוקת רבי טרפון ורבנן, ויש מועדין אחרים

כיוצא באלו הזאב והארי הדוב והנמר והברדלס והנחש:

[משנה] (4) ולא לרבוץ

^מ תוספות ד"ה רבי אלעזר אומר בזמן שהן בני תרבות אינן מועדים. תימה דבריש פ"ק דסנהדרין (דף ב. ושם) תנן הארי והזאב והדוב כו' ר"א אומר כל הקודם להורגו זכה ומפרש ר' יוחנן בגמ' (שם טו:) אע"פ שלא המיתו דאין להם תרבות ואין להם בעלים ואור"י דהכא גרסין ר' אלעזר שהוא אחר ר' מאיר והתם גרסין ר' אליעזר שהוא קודם ר' עקיבא דקתני בתריה ר' עקיבא אומר. מיהו אכתי קשה דהתנן והנחש מועד לעולם אליבא דכ"ע והתם מפרש ריש לקיש והוא שהמיתו אבל לא המיתו לא קסבר יש להם תרבות ויש להם בעלים אפי' אנחש ואומר ר"ת דהתם בקשורים בשלשלאות כגון ארי בגוהרקי שלו דבענין זה יש להם תרבות [ואין להם להרגם אא"כ המיתו ותרבות דהכא היינו שגידלם בביתו] ועוד יש לחלק דוקא לענין זה יש להם תרבות שאין להם להרגם כל הקודם אא"כ המיתו אבל לענין אם הזיקו לשלם נזק שלם או לא בהא לא איירי מידי אם חשיב תרבות שלהם תרבות:

^מ תוספות ד"ה ראוי לה אין שאין ראוי לה לא. אין להקשות דלמא הא דקאמר מועדת היינו לשלם מן העלייה ושאין ראוי לה אע"פ שמשלם נ"ש כר' טרפון אינו מועד לשלם מן העלייה כדאמרין בפ"ב (דף יח:) ולשון מועד שייך על זה כדאמרין הידוס אינו מועד ויש אומרים מועד ובהא קמילגי דמר סבר מגופו ומר סבר מן העלייה דע"כ שאין ראוי לה לא משלם כי אם חצי נזק דלוקמן בפ"ב (דף יט:) בהדיא קתני גבי השן מועדת אכלה כסות או כלים משלמת חצי נזק: ^מ תוספות ד"ה והוא דלא כרע במודים. לפי שמצוה לכרוע וכי זקיף זקיף כחויא כדאשכחן ברב ששת במסכת ברכות (דף יב: ושם) מדה כנגד מדה ונעשה נחש זהו עונשו שגנאי הוא לו במה שנעשה נחש: גליון. ויש מפרשים משום דאמרין במדרש. שיש עצם בשדרו של אדם שממנו נוצר לעתיד לבא ואותו עצם חזק וקשה כל כך שאין האש יכול לשורפו והשתא כשאותו עצם נעשה נחש אינו חי לעתיד לבא ואין סבא לומר שיהא עונש גדול כל כך. בשביל עון זה דהא כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא.

לעלו נשמת
דינה ליבא בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
תנצב"ה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין
אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן
(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר
{משלי ח} אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

בבא קמא טז

מתניתין

מה בין תם למועד?

אלא שהתם משלם חצי נזק מגופו, ומועד משלם נזק שלם מן העלייה ר"ל אפילו שאין השור שווה את כל הנזק, ישלם מכיסו את השאר, שהרי כתוב 'שור תחת שור' ולא מגוף הנוגח.

גמרא

מאי עלייה?

אמר רבי אלעזר במעולה שבנכסיו.

וכן הוא אומר וישכב חזקיהו עם אבותיו ויקברוהו במעלה קברי בני דוד - ואמר ר' אלעזר במעלה אצל מעולים שבמשפחה: דהיינו דוד ושלמה.

אסא מלך יהודה

ויקברוהו בקברותיו אשר קרה לו חפר בעצמו בעיר דויד וישכיבוהו במשכב אשר מלא בשמים וזנים מרקחים במרקחת מעשה וישרפו לו שרפה גדולה עד למאד:

מאי בשמים וזנים?

- רבי אלעזר אמר זיני זיני ר"ל מיני בשמים הרבה.
- ר' שמואל בר נחמני אמר בשמים שכל המריח בהן בא לידי זימה:

ירמיה עם אנשי ענתות

הפסוקים למטה מדברים על דברי ירמיה על אנשי ענתות שהיו רוצים להורגו:

תשמע זעקה מבתיכם כי-תבא עליהם גדוד פתאם כי-תכרו שיחה [שוחה] יעצו עלי רעות ללכדני ופחים רשתות טמנו לרגלי ללכדני. ואתה יהוה ידעת את-כל-עצתם עלי למות אל-תכפר על-עונם וחטאתם מלפניך אל-תמחי והיו [ויקניו] מכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם: כי כרו שוחה ללכדני ופחים טמנו לרגלי:

- רבי אלעזר אמר שחשדוהו מזונה שהיה כהן ואסור בזונה [תוס']
- ר' שמואל בר נחמני אמר שחשדוהו מאשת איש.

בשלמא למ"ד שחשדוהו מזונה היינו דכתיב כי שוחה עמוקה זונה. (קושיה) אלא למ"ד שחשדוהו מאשת איש, מאי שוחה? (תירוץ) אטו אשת איש, מי נפקא מכלל זונה?!

בשלמא למ"ד שחשדוהו מאשת איש היינו דכתיב ואתה ה' ידעת את כל עצתם עלי למות שבאשת איש יש חיוב מיתה.

(קושיה) אלא למאן דאמר שחשדוהו מזונה מאי למות, הרי בבא על הזונה אין חיוב מיתה.

(תירוץ) שהשליכוהו לבאר טיט.

דרש רבא מאי דכתיב יהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם?

אמר ירמיה לפני הקדוש ברוך הוא 'רבונו של עולם, אפילו בשעה שעושין צדקה, הכשלים בבני אדם שאינן מהוגנים, כדי שלא יקבלו עליהן שכר' שכתוב 'מתן סתר יכפה אף' כדי שלא יצילם בעת האף מהמקום עליהם.^{מז}

הגמרא חוזרת לבאר את הפסוק לגבי חזקיה:

וכבוד עשו לו במותו מלמד שהושיבו ישיבה על קברו. פליגי בה במשך כמה זמן הושיבו ישיבה, וכל אלו הן תקופות של אבלות. ר' נתן ורבנן: חד אמר שלשה וחד אמר שבעה ואמרי לה שלשים.

[עד כאן דף טז עמוד ב]

ארי

אריה טרף בדי שיהיה די לצורך גריותו לבניו קטנים ומסנן הורג חיות השדה להביא לקבאות האריה נקיבות האריה וימלא טרף חליו ממלא את החורים שיושב בהם מן הטרף ומענתיו מדוריו טרפה.

אמר שמואל ארי ברה"ר:

דרס ואכל: פטור - כיון דאורחיה למידרס, הוה ליה כמו שאכל פירות וירקות, דהוה ליה שן ברשות הרבים ופטור.

טרף ואכל: חייב - לאו אורחיה הוא והיינו קרן שחייב ברשות הרבים.

למימרא דטריפה לאו אורחיה הוא?!

(קושיה) והכתיב אריה טורף בדי גורותיו?

(תירוץ) בשביל גורותיו והיינו דרכו רק לטרוף ולעצמו אין דרכו.

(קושיה) ומחנק ללבאותיו? אלמא דרכו להרוג.

(תירוץ) בשביל לבאותיו. אך לאכול לעצמו לא.

(קושיה) וימלא טרף חוריו?

בשביל חוריו דרכו להרוג בשביל להצניע אך בשביל לאכול מידית לא, שאינו הורג אלא טורף.

(קושיה) ומעונותיו טריפה.

(תירוץ) בשביל מעונותיו.

עד עתה למדנו לפי שמואל, שאם ארי טרף במטרה להצניע או בשביל ילדיו היינו תולדת שן, אך לאכול תיכף היינו תולדה דקרן, שאין דרכו בכך. להלן ברייתא ששנויה לקמן לגבי תולדה דשן, והגמרא מקשה לשמואל.

(קושיה) והתניא וכן היה שנכנסה לחצר הניזק טרפה בהמה ואכלה בשר משלם

נזק שלם, דהיינו מזה שחייב נזק שלם ברשות הניזק, אלמא תולדה דשן, ואז בר"ה תהא פטורה.

(תירוץ) הכא במאי עסקינן שטרפה להניח, שדרכה בכך.

(קושיה) הא אכלה קתני?

(תירוץ) בשנמלכה ואכלה.

(קושיה) מנא ידעינן? ועוד, דשמואל נמי בטרף ואכל חייב (משונה), ומדוע? דלמא

הכי הוא שטרף להצניע ונמלך ותפטור אותו?

א. אמר רב נחמן בר יצחק לצדדין קתני:

שטרפה להניח היינו כדרכה או דרסה ואכלה משלמת נזק שלם.

להלן דברי רבינא, שלכאורה, בא ליישב דעת שמואל. אמנם הגמרא מנסה להבין כיצד הוא יתיר, ומנסה לומר שהוא בא לבאר את הברייתא בלבד, ולבסוף נשאר בקושיא, כדלהלן:

ב. רבינא- שמואל סובר שדרכו לטרוף, ופטור ברשות הרבים (שן).

כי קאמר שמואל שחייב בר"ה מדין קרן, בארי תרבות ואליבא דרבי אלעזר דאמר לאו אורחיה.

(קושיה) אי הכי, אפי' דרסה נמי ליחייב שהרי הוא משונה?!

(תירוץ) אלא דרבינא לאו אשמואל אתמר, אלא אמתניתא-

כי תני מתניתא שחייב נזק שלם: בארי תרבות ואליבא דר' אלעזר, דאמר לאו אורחיה.

(קושיה) א"ה ח"נ בעי לשלומי והרי כתוב בברייתא נזק שלם?

(תירוץ) דאיעיד.

(קושיה) א"ה מאי האי דקתני לה גבי תולדה דשן, גבי תולדה דקרן בעי למיתנייה? קשיא.